

DOSYA/ DERLEME**KAVRAMLAR YAŞAMI KAVRAMAKTA MI?
“OLAĞANDIŞI DURUMLARLA İLGİLİ BAZI
KAVRAMLAR KONUSUNDA BİR TARTIŞMA”***Feride SAÇAKLIOĞLU**

Bağdat'ın bombalanmasının televizyon kanallarından naklen verilmesi ve “bombardıman bir ışık seli gibiydi” nitelenmesi belki de bir dönüm noktasıydı. Milyonlarca insanın aslında kuzey denizinde petrole bulanmış, ama rol icabı körfezdeymiş gibi gösterilen martıya ağıladığı zamanlardı. “Başkalarının” acılarına uzaktan seyircilik! Tanıklık bile değil. Birilerinin yaşadıkları acının, bizi hiç acıtmadan, üzerimizden akıp gidivermesi. Acının olağanlaşması, sıradanlaşması, insanoğlunun acıya ve tanıklığa yabancılaşması. Körfez krizi yabancılaşmanın son durağı değil.

Sudan'dan göçe zorlanan insan kabileleri. Van'da geçici yerleşim yerlerinde barınmaya çalışanlar. Mozambik'te sel, Hindistan'da, Peru'da deprem. Sarajevo'da keskin nişancıların Miljacka nehrini geçen sivilleri nasıl avladıklarına ilişkin haberler. Ruanda ve Burundi, bir o yana bir bu yana göç eden insan kabileleri. Kosova'da bombalanmış köylerin, savaşa tanıklık eden çocukların ekrandaki yansımaları. Yarım yüzyıldır çatışmaların sürdüğü Orta Doğu'dan kanıksanan savaş haberleri. İtalya açıklarında salkım saçak insan dolu gemi görüntüleri, her geçen gün Yunan adalarına kaçmaya çalışırken yakalanan Kuzey Irak'lı göçmenler. Marmara depremi sonrasında sevdiklerini, yaşama sevinçlerini yitiren insanlar. Çadır kentlerde, prefabriklerde sıradanlaşan olağan dışılık. Makedonya'dan, Kongo'dan savaş görüntüleri... Ne yazık ki saymakla bitmiyor.

Tümü sanki günlük yaşantımıza Vega ve Andromeda kadar uzaktalar. O zaman durup kendime soruyorum: Olağan nedir? Olağan dışı ne? diye. Tanımlar yaşamı ne kadar kavramakta, ne kadar yaşama karşılık gelmekte? “Konu ile anlam arasında bir ayırım yapmak ve bu ikisi

arasındaki iç ilişkiyi uygun bir tarzda anlamak, sahibi bir anlamlar bilimi kurmak için atılması gereken hayati adımlardır” deniyor (Voloşinov, V.N., 2001). Kavramların arkasındaki anlamı aramak, kavramlarla yaşamın bağlarını sorgulamak, belki de yapılması gereken bu.

Nedir Olağan Dışı Durum?

Yaygın bir biçimde ortaya çıkan ve ağır hasar, yaralanma, can ve mal kaybına yol açan, toplumun kendi olanaklarıyla baş edemeyeceği büyüklükte bir yıkıma neden olan, ulusal ve uluslararası yardımı gerektiren olay ya da duruma felaket ya da olağandışı durum adı veriliyor. Deprem, sel, fırtına, yanardağ patlaması gibi doğa olayları sonucu ortaya çıkan afetlere doğal afetler deniyor. Halk sağlığı bakış açısıyla felaketler ise sonuçta insanlara ne zarar verdiğine göre tanımlanıyor. Yoksa felaketler insana zarar vermediği koşullarda basit, ilginç jeolojik ya da meteorolojik olaylar.

Stockholm Bildirgesi'nde, “Tıp açısından felaket durumları, belirli bir zaman dönemi içerisinde tıp mesleğinin kapasite ve kaynakları ile olağandışı durumdan etkilenen kişilerin veya sağlığı tehdit altında olan insanların ihtiyaçları arasında akut ve önceden görülemeyen bir dengesizlikle karakterizedir” denmekte.

Mart 2001; Mozambik'te, şiddetli yağışlar sel baskınlarına neden oluyor. 62 kişi yaşamını yitirirken, 81 bin kişi evsiz kalıyor. 44 bin köylü ailesi selden etkileniyor, 50 bin hektar tarım alanı zarar görüyor. Selden etkilenen bölgeden insanların boşaltılmasında zorluklar yaşanıyor. (www.save.the.children.gov.uk)

“Hükümet, Birleşmiş Milletler, diğer uluslar arası örgütler ve hükümet dışı kuruluşlar selin ulusal bir felaket haline dönüşmemesi için ortak çalışmalar yürütmektedirler.”

*Prof. Dr., Ege Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD Başkanı

Mozambik nasıl bir ülke? Kişi başına düşen GSMH 140 Dolar. Doğumda beklenen yaşam süresi 44 yıl ve son on sekiz yılda sadece iki yıl yükselmiş. Beş yaş altındakilerin ölüm sıralamasında dünya onuncusu. Nüfusun % 46'sı sağlıklı suya erişebilmekte (UNICEF, 2000). GSMH'nin % 249'unu dış borç yükü olarak geri ödemesi gerekiyor (UNICEF, 1999).

26 Ocak 2001'de batı Hindistan 7.9 şiddetinde bir depremle sarsılıyor. 20 bin kişinin öldüğü belirtilen depremde, 75 bin kişinin enkaz altında olduğu, 33 bin kişinin ise yaralandığı bildiriliyor. Yüzbinlerce insan evsiz kalmış durumda. Artçı şoklar bekleniyor, ordu kuvvetleri kurtarma operasyonları başlatıyor. (www. save.the.children.gov.uk)

Peki Hindistan nasıl bir ülke ? Kişi başına düşen GSMH 370 Dolar. Doğumda beklenen yaşam süresi 63 yıl. Nüfusun % 81'i sağlıklı suya erişebilmekte. Günde bir dolardan az kazanan, yani Dünya Bankası tanımıyla tam yoksulluk içinde olanların toplam nüfus içindeki oranı % 47 (UNICEF, 2000). GSMH'nin % 27'sini dış borç yükü olarak geri ödüyor (UNICEF, 1999).

Acaba Mozambik için sadece sel, Hindistan için ise sadece deprem mi olağan dışı bir durum oluşturmakta? Beklenen yaşam süresinin 44 yıl olması, toplumun %47'sinin tam yoksulluk sınırında yaşıyor olması olanağan mı?

Yıl 1923 Tokyo depremi 140 bin ölümlle sonuçlanıyor. 17 Ocak 1995 Kobe depremi, 5500 kişi yaşamını yitiriyor, 300 bin kişi evsiz kalıyor. Deprem yanı sıra çıkan yangınlar da can ve mal kaybını artırıyor. Evlerini, işlerini, yaşamlarını yitirenler yoksullar ve yaşlılar.

Japonya nasıl bir ülke? Kişi başına düşen GSMH 38160 Dolar. Doğumda beklenen yaşam süresi 80 yıl. Nüfusun % 97'si sağlıklı suya erişebilmekte (UNICEF, 2000). Tokyo depreminden Kobe depremine dek geçen sürede Japonya, olağan dışı duruma hazırlıklı olmanın yaşam kaybını ne kadar büyük oranda etkilediğinin güzel bir örneğini oluşturuyor. Öte yandan çarpıcı olan, hala çoğunluğu yoksullar ve yaşlılardan oluşan beş binin üzerinde kişinin yaşamını yitirmiş olması.

İnsan Eliyle Oluşan Felaketler:

Doğa olaylarının dışında kalan ve insanların yaşam, üretim, sosyal ve politik faaliyetleri sırasında ortaya çıkan felaketler insan eliyle oluşan felaketler adı altında toplanmaktadır. Savaş, çatışmalar, teknolojik felaketler, endüstriyel kazalar, etnik temizlik, çölleşme bu kapsamdaki felaketlerden. Doğal afetlerle, insan eliyle oluşan felaketler arasındaki fark bir doğal afet sonrası tetiklenen ikincil bir felaketin oluşumunda iyice bulanıklaşmaktadır. Deprem sonrası çıkan bir yangın, sel sonrası ortaya çıkan toksik madde sızıntısı gibi.

1985 yılının sonlarına doğru Kolombiya'da radyo "Armero kentinin haritadan silindiğini" bildirdi. "Yanardağ

bir yıldır uyarılarda bulunmaktaydı. Bir yıldır ateş püskürüp durmuş, sonunda da artık dayanamamış ve sayısız uyarılarını sağırlar duyup körler görebilsin diye kenti topa tutarak gökten kül yağmurları yağdırmıştı. Gelgelelim belediye başkanı, federal hükümetin telaşa gerek görmediğini bildiriyor; piskopos, tanrının durumla ilgilendiğini söylüyor; yerbilimcilerle yanardağ uzmanları da her şeyin denetim altında olduğunu, artık tehlike kalmadığını ileri sürüyorlardı. Armero kenti uygarlıktan ölmüştü" (Galeano, E. , 1994)

Yanardağ patlaması tek başına doğal bir afet iken, bir yıl süreyle yanardağın patlayabileceği olasılığını göz ardı ederek bir kentin haritadan silinmesine yol açanlar ise insanlardır. Acaba bu yanardağ patlamasını nasıl sınıflamak gerekir?

İnsan eliyle oluşan felaketlerden belki de en eskisi ve insanoğlunu en çok etkileyenlerinden biri de savaşlar, çatışmalardır. Günümüzde dünyada Kosova, Makedonya, Filistin, İsrail, Çeçenistan, İspanya, Fransa, Kuzey İrlanda, Çin, Hindistan, Pakistan, Endonezya, Nepal, Sri Lanka, Filipinler, Jamaika gibi ülkelerde sıcak çatışmalar sürmekte (Sağlamer, i., 2001). Savaş ve çatışmalar gündelik yaşamın olağan akışını kesintiye uğratmakta, insanların yaşamlarını, sevdiklerini yitirmelerine, buldukları yeri terk ederek kendilerine güvenli bir barınak aramalarına yol açar.

"Savaş tehditini benliklerinde sürekli duyan insanların yaşadığı kentlerin aldattıcı pırlıtsı, civıltısı ardındaki taşlaşmışlık, yabancılaşma ve bu olasılığın tüm ilişkileri nasıl bir buz katılığına dönüştürdüğü" dile getiriliyor "İnsanın kendini evinde duymaması, kendisiyle, başkalarıyla, çevresi ile kurduğu ilişkilerde kendini bir sürgün olarak görmesi, söylencelerde, masallarda, dinsel tasarımlarda her çağda karşımıza çıkan, insanlığın ilk deneyimlerinden biri olan, insanlık tarihi kadar eski bir olgudur" deniyor (Kızıltan, G.S., 1986). Ya gerçekten sürgün edilenler, ya göçe zorlananlar, ya göç etmek zorunda kalanlar? Savaş ve çatışmalar nedeniyle evini barkını terk etmek zorunda kalan insanların bir kısmı uluslar arası hukuk çerçevesinde mülteci olarak tanımlanır, bir kısmı da yerinden olmuş kişi diye nitelendirilir.

Mülteci kime denir?

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, mülteciyi: "İrk, din, ulus, belli bir sosyal veya politik grubun üyesi olmak vb. nedenlerle ülkesinin dışında bulunan, ya da herhangi bir ulustan olmamakla birlikte bu tür nedenlerle doğal olarak yaşamakta olduğu ülkenin dışında bulunan, bu korkuyu yenemeyen ve geri dönmek istemeyen insanlar" olarak tanımlamaktadır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, kuruluşundan bu yana geçen 50 yılda pek çok başarı göstermesinin yanı sıra, bazı mülteci krizlerinde verdiği yavaş ve yetersiz yanıt yüzünden birçok mültecinin yaşamını riske sokmuştur (Loescher, G. 2001). Mülteciler çoğunlukla, ev sahibi toplumlar tarafından bir tehlike olarak algılanmakta ve çok fazla haklar elde ettikleri

düşünülmektedir (MacMillan, Olsson, L. 2001). Mültecilerin sadece % 5'ine Avrupa Birliği ülkeleri ev sahipliği yapmaktadır. Mültecilerin sığındıkları ülkelerin çoğu aynı zamanda dünyanın en yoksul ülkeleridir. Afrika'lı mültecilerin üçte biri silahlı çatışma olan ülkelere sığınmış durumdadır. 1.2 milyon Afrika'lı mülteci potansiyel olarak güvenli olmayan ülkelere yaşamını sürdürmeye çalışmaktadır (Loescher, G., 2001).

Türkiye'de 2400 sığınmacı, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin 2.5 milyon dolar sağlayamaması nedeniyle yasal statü kazanmak için beklemektedir. 9 bin mülteciye yönelik yürütülecek sosyal danışma hizmetleri 2.5 milyon dolar bulunamadığı için ertelenmiştir.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği fonlarının % 94'ü 14 donör ülke ve Avrupa Komisyonu tarafından karşılanmaktadır. Fonların % 25'i ABD'den, % 10'u Japonya'dan sağlanmaktadır. Kaynakların % 80'i donör ülkelerin önceliklerine ve önyargılarına göre harcanmaktadır 1999 yılında eski Yugoslavya'da kişi başına 207.29 Dolar harcama yapılırken, aynı yıl Sierra Leone'de 16 Dolar, Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nde 8.4 Dolar harcanmıştır (Bookstein, A., 2001).

Kenya'da yaklaşık olarak 50 bin Sudan'lı ve Somali'li mülteci ailesinin yaşadıkları evlerin çatıları, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği 1.1 milyon dolar sağlanamadığı için onarılamıyor. 66 bin mülteci ailesine ise 2.4 milyon dolar sağlanamadığı için gıda yardımı yapılamıyor. Sudan ve Somali'den gelen mülteci çocuklar 150 kişilik sınıflarda, yerde oturarak eğitim görmekte.

Kenya'da kişi başına düşen GSMH 340 Dolar. Doğumda beklenen yaşam süresi 52 yıl. Nüfusun % 44'ü sağlıklı suya erişebilmekte. Günde bir dolardan az kazanan yani Dünya Bankası tanımıyla tam yoksulluk içinde olanların toplam nüfus içindeki oranı % 50. Toplam gelirin % 62'sini nüfusun en zengin beşte biri almakta (UNICEF, 2000). GSMH'nın % 65'ini dış borç yükü olarak geri ödüyor (UNICEF, 1999). Belki de Kenya için mültecilere ev sahipliği yapmak durumunda olmak da bir olağan dışı durum oluşturmakta. Mülteciler olmasa Kenya için her şey olağan mı?

Yerinden Olmuş Kişi Kime Denir?

Yaygın olarak kullanılan tanım 1992 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu tarafından hazırlanmış olan tanımlamadır. Buna göre; silahlı çatışma, insan haklarının sistematik ihlali, doğal ya da insan eliyle olan felaketler nedeniyle, aniden evlerini terk etmek ve kendi ülkeleri içinde yer değiştirmek zorunda kalan insanlara "yerinden olmuş kişi" denmektedir (Korn, A.D., 2000). "Yerinden olmuş kişi"ler için, ne zaman uluslar arası düzeyde yardım ve koruma gerektiği konusunda, üzerinde uzlaşmış evrensel bir tanım yoktur.

Peki doğal afetler sonucunda köklerinden kopartılan insanlar için nasıl bir tanımlama yapılabilir? Sel, deprem,

kuraklık, nükleer ya da kimyasal kazalar sonucu yer değiştirip, sınır geçen insanlar mülteci olarak kabul edilmezler. Çoğu zaman bu insanlara kendi hükümetleri yardımcı olur ama, hükümetlerin kaynak sorunu varsa dış yardıma gereksinme duyulur. Öte yandan felakete eşlik eden insan hakları ihlalleri, politik hakların sınırlandırılması gibi sorunlar da varsa, uluslar arası topluluğun sorumluluğu ne olacaktır? Varolan tanımlamalar gereksinimleri karşılayabilecek midir?

17 Ağustos depremi sonrasında Gölcük ilçe merkezi, yaşamını yitirenler ve ilçe dışına göç edenlerle nüfusunun % 64'ünü kaybetmiştir (TMMOB, 2000). SSK kayıtlarına göre deprem bölgesinde sigortalı çalışan 150000 işçi işsiz kalmıştır. 12 Kasım depreminden sonra sadece Bolu'da aktif sigortalı sayısı 51 binden 30 bine düşmüştür, 25 bin insan kenti terk etmek zorunda kalmıştır.

Yerinden olmuş kişi tanımında çok sayıda kişinin, aniden evlerini terk etmek zorunda olması söz konusudur. Ama sözgelimi Banja Luka'lı Boşnaklar evlerini terk etmemiş, göçe zorlanmışlardır. Öte yandan Kolombiya'da ülke içinde yerinden olma sorunu çok yaygın bir biçimde görülmekle birlikte, bu sorun insanların kitleler halinde yer değiştirmeleri biçiminde karşımıza çıkmamaktadır. Bütün bu sınırlılıklardan yola çıkarak yeni bir tanım yapılmıştır. Bu tanımda; silahlı çatışma, yaygın şiddet, insan hakları ihlalleri, doğal ya da insan eliyle ortaya çıkan felaketler sonucu, ya da bunların etkilerinden korunmak amacıyla evlerini terk etmeye zorlanmış ya da terk etmek zorunda kalmış kişilere ya da gruplara "yerinden olmuş kişi" denmektedir. Yerinden olmuş kişilerin önemli bir kısmı yoksullardır.

Afganistan'da yaklaşık bir milyon insan, Angola nüfusunun dörtte biri, yani 3.8 milyon insan, Sudan'da ise 4 milyon kişi yerinden olmuştur (Deng, F., Mc Namara, D., 2001).

Afganistan, Angola, Sudan...

Afganistan'da kişi başına düşen GSMH 250 Dolar. Doğumda beklenen yaşam süresi 46 yıl. Nüfusun % 6'sı sağlıklı suya erişebilmekte. Beş yaş altı ölüm sıralamasında dördüncü. Angola'da kişi başına düşen GSMH 260 Dolar. Doğumda beklenen yaşam süresi 47 yıl. Nüfusun % 31'i sağlıklı suya erişebilmekte. Beş yaş altı ölüm sıralamasında ikinci. Sudan'da kişi başına düşen GSMH 290 Dolar. Doğumda beklenen yaşam süresi 55 yıl. Nüfusun % 73'ü sağlıklı suya erişebilmekte (UNICEF, 2000).

Güneydoğu Anadolu bölgesinde doksanlı yıllar boyunca yaklaşık olarak üç milyon kişinin göç etmek zorunda kalıyor, 3500 köy ve mezranın tamamen ya da kısmen boşaltılıyor (Türkiye İnsan Hakları Raporu, 1998). 1990-1995 yılları arasında Diyarbakır'ın nüfusu 381 binden, bir milyona ulaşıyor (Temeltaş, 1996). Köy boşaltmalarının ekonomik kaybı 1994 yılı rakamlarıyla 12 Trilyon Türk Lirası (Türkiye İnsan Hakları Raporu, 1994).

Türkiye nasıl bir ülke?

Kişi başına düşen GSMH 3130 Dolar. Doğumda beklenen yaşam süresi 69 yıl. Nüfusun % 49'u sağlıklı suya erişebilmekte (UNICEF, 2000). GSMH'nın % 47'sini dış borç yükü olarak geri ödüyor (UNICEF, 1999).

1998 yılında Guatemala'da 250 bin yerinden olmuş kişi olduğu açıklandı. Guatemala hükümeti, yerinden olmuş kişilerin, olağanüstü yoksulluk içinde yaşayan diğer insanlardan bir farkları olmadığını ve özel bir koruma programına gerek olmadığını açıkladı (Bailliet, C., 2000).

Guatemala nasıl bir ülke?

Kişi başına düşen GSMH 1580 Dolar. Nüfusun en zengin beşte biri toplam gelirin % 63'ünün almakta. Doğumda beklenen yaşam süresi 64 yıl. Nüfusun % 68'i sağlıklı suya ulaşabilmekte. Günde bir dolardan az kazananlar toplam nüfusun % 53'ünü oluşturmakta (UNICEF 2000). Peki Guatemala'da yoksulluk olağan mı?

Neden Birleşmiş Milletler mülteci ve yerinden olmuş kişi ayrımını yapıyor? Tanımların ardında ne var? Bu kavramların tanımlanması sadece terminolojik bir sorun mu?

Yerinden olmuş kişi kim? Mülteci kim? Kimin umurunda, hepsi evsiz insanlar ve onların sorunlarını dile getirmemiz gerek. Çeyrek asırdır bu alanda çalışan birisi olarak, yerinden olmuş kişilerin sorunlarının çözümünün çok önemli olduğunu düşünüyorum. Geçen ay Angola'ya yaptığımız ziyarette, mültecilerin % 90'ının yerinden olmuş kişi diye sınıflandırıldığını, bu insanların uluslar arası topluluğun yardımlarından yararlanmadığını gözlemledik. Bu insanların bürokrasinin dişlileri arasında sıkışıp kalmamalarını sağlamak gerekir (Holbrooke, R.C., 2000).

Sonsöz:

Kavramları tanımlamanın gerekçesi yaşamı algılamayı kolaylaştırmak. Oysa kavramların tanımlanması kimi zaman kafa karıştırıyor. Olağan dışı durumlarla ilgili kavramları tartışırken temel amaç, dama taşlarını yerlerine yerleştirmektir. Ama taşları yerleştirmenin yolu da önce karıştırmaktan geçiyor belki de.

17 Ağustos ve 12 Kasım depremlerinden sonra, bölgedeki yerleşim yerlerinin afet bölgesi ilan edilmemesi, bölgede yüz binlerce insanın işsiz kalması, "geçici" olarak inşa edilen yerleşim yerlerinin iki yıla yakın bir süredir "kalıcı" yerleşim yerleri olarak kullanılıyor olması, yaşanan tüm acıların olağanüstü bir toplumsal hafıza yitimi ile sıradanlaşması...

Mülteci ve yerinden olmuş kişi kavramlarının, içinden çıkılmaz uluslar arası hukuk tartışmalarına dönüştürülüp, yüz binlerce, milyonlarca insanın sadece bu nedenle mağdur olması, mülteci olarak kabul edilen insanların, uluslar arası yardımdan eşitsiz biçimde yararlanmaları, donör ülkelerin önceliklerinin ve önyargılarının yardımların yönlendirilmesinde etkin olması...

Bütün sayılanlar insanlık onuru adına düşündürücü.

Oysa; "insanın varlık yapısının bütünlüğü dikkate alınmadığında, toplumsal ilişkilerin ana ilkelerinin zamanla insanı yabancılaştıran öğelere dönüştükleri ve bir bakıma bu ilkelerin kendilerinin kendi varlık nedenlerine yabancılaştıkları, kişi ilişkilerinde de herhangi bir özelliğine indirgenen insanın, sevgi, saygı, dürüstlük, cesaret, onur gibi kişi değerlerine ve dolayısıyla kendi kendine sırt çevirdiği, kendinden büyük bir hızla uzaklaştığı..." ifade ediliyor (Kızıltan, G.S. 1986).

Paraguay'daki askeri diktatörlük dönemine ilişkin bir yazıda "herkesin hiç kimse olması"ndan söz ediliyor (Galeano, E., 1994). Herkesin hiç kimse olması... Sonra aynı ifade, Bosna'lı bir mülteci ile yapılan görüşmede dile geliyor. "Kendimi hiç kimse, hiçbir şey gibi hissettim yıllarca. Günün ya da gecenin bir vaktinde üzerime basabilirler, beni aşağılayabilirler ya da öldürebilirlerdi" (Weine, S.M., 2000).

Kimi zaman söz bitiyor... Bir başka insanın yaşantısını anlayabilmek için, insanın kendisini merkezinde gördüğü dünyayı yıkıp yeniden kurması yetmez. Aynı zamanda o tarihsel anla ilgili yaşantıda kendi durumunun ne olduğu konusunda da sorular sormalıdır insan. Kendisinin de paylaştığı suçluluk ve normallik maskesi altında ona ne yapılmaktadır? (Berger, J).

"Toprağım ile dünyaya geldim, savaş toprağımı elimden aldı. Toprak benim alın yazım, yaşamım, ölümüm idi. Tekrar bir parça toprağımız olup onu işlemeye başlamadığımız sürece, yerinden olmuş kişi olmaya devam edeceğiz" (Bailliet, C., 2000). Bavulları ve paketleriyle trene bindiği zaman, daha önce elinden alınmış olan her şey, bağımsızlığı, erkekliliği, evinin adresi, sesi, sevme itkisi, yaşlanma hakkı kendisine geri verilir. Bunları ona yeniden veren çıktığı yolculuğun doğrultusudur (Berger, J.).

İnsanların istatistiklere, hukuksal metinlerdeki sözcüklere indirgenmesi belki de en büyük felaket sayılmalı. Yoksulluğu, eşitsizliği, az gelişmişliği verili değer olarak kabul eden hiçbir kavramın yaşamı kavraması, yaşama karşılık gelmesi olanaklı değil. Savaşların, çatışmaların nedenlerini tartışmadan, az gelişmişlikle her türlü felaketin bağlantılarını göz ardı ederek, uluslar arası hukuksal metinlerin kendi içlerinde taşıdıkları eşitsizliklerin, hak gözetmeyen noktaların ayırından varmadan kavramları tartışabilmek ise olanaklı değil.

Belki de "kar tanecikleri arasında, saçak altına sığınmış göçmen kuşun düşen beyaz tüyünü de görebilmek" (Akin, S., 1999) istiyorsak, kavramların insanın ve yaşamın önüne geçmesine izin vermemeliyiz.

KAYNAKLAR

Akin, Sunay; (1999) Önce Çocuklar ve Kadınlar, Çınar Yayınları, İstanbul.

Bailliet, C., (2000) Unfinished Business: the IDP land Question, Forced Migration Review, Oxford, April.

Berger, J. Yedinci Adam, Cem yayınevi, İstanbul.

Bookstein, A. (2001) "UNHCR and forgotten emergencies: can funds be found?" Forced Migration Review, Oxford, April.

Deng, F., ve Mc Namara, D. (2001) "International and national responses to the plight of IDP's" Forced Migration Review, Oxford, April.

Galeano, E. (1994) Kucaklaşmanın Kitabı, Can Yayınları, İstanbul.

Holbrooke, R.C. (2000) The Internally Displaced: Falling between the Bureaucratic Cracks, Statement on "Promoting Peace and Security: Humanitarian Assistance to Refugees in Africa," in the Security Council, January 13, www.refugees.org.

İpekyüz, N. (1996) Güneydoğu'da iç göç tartışmaları ve sağlık boyutu, Türk Rabipleri Birliği, Ankara.

Kızıltan, G.S. (1986) Kişinin Silinen Yüzü Çağımızda Yabancılaşma Sorunu, Metis Yayınları, İstanbul.

Korn, A.D. (2000) Exodus within Borders An Introduction to the Crisis of International Displacement, Washington.

Loescher, G. (2001) "UNHCR and the erosion of refugee protection" Forced Migration Review, Oxford, April.

Mac Millan, L., Olsson, L. (2001) "Rights and accountability" Forced Migration Review, Oxford, April.

Mozambique Emergency Statement, www.save.the.children.org.uk.

Noji, E.K. (1997) The Public Health Consequences of Disasters, New York.

Refugee Assistance Funding Shortfalls: Examples of Real Impact on Refugees.

Sağlam, İ. (2001) Dünya Barut Fıçısı Gibi, Cumhuriyet Gazetesi, 16 Temmuz.

Türkiye İnsan Hakları Raporu. (1994) Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Ankara.

Türkiye İnsan Hakları Raporu (1998) Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Ankara.

TMMOB. (1996) Bölgeçi Zorunlu Göçten Kaynaklanan Toplumsal Sorunların Diyarbakır Kenti Ölçeğinde Araştırılması, TMMOB, Ankara.

TMMOB. (2000) 17 Ağustos 1999, 12 Kasım 1999 Doğu Marmara Depremleri ve Türkiye Gerçeği, Ankara.

Temeltaş, N. (1996) Diyarbakır'ı nasıl bilirdiniz? Bölgeçi Zorunlu Göçten Kaynaklanan Toplumsal Sorunların Diyarbakır Kenti Ölçeğinde Araştırılması, TMMOB, Ankara.

Weine, S.M. (1999) Bosnian Refugees: Memories, Witnessing, and History after Dayton, Ulusların Gelişmesi, UNICEF, Ankara.

UNICEF (2000) Dünya Çocuklarının Durumu, Ankara, 2000.

Volosinov, V.N. Marksizm ve Dil Felsefesi, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

WHO, World Health Report 2000.

www.refugees.org

www.save.the.children.org.uk